

Citation:

A.S. van der Woude, Levensbericht I.L. Seeligman, in:
Jaarboek, 1984, Amsterdam, pp. 200-201

Herdenking van

Isac Leo Seeligmann

(10 januari 1907 – 14 mei 1982)

door A.S. van der Woude

Door het overlijden van Seeligmann op 14 mei 1982 ontviel ons niet enkel een eminent geleerde, maar ook een aimabele man, die Nederland en in het bijzonder Amsterdam zijn leven lang toegewijd is gebleven. Hoewel hij in 1950 naar Jeruzalem vertrok, zou Seeligmann daarna nog vele malen zijn oude vaderland bezoeken. Er wordt verteld dat hij in zijn hart meer Nederlander bleef dan Israëliër werd. Hoewel hij uiteraard voortreffelijk modern-Hebreeuws sprak, zou het Nederlands, dat hij feilloos beheerste, zijn eerste taal gebleven zijn. Hoe gastvrij hebben zijn vrouw en hij na 1950 talloze nederlandse (en andere) vrienden ontvangen in hun woning in Beth ha-Kerem en hoe hebben zij kennelijk genoten van de hernieuwing van de banden met het lage land aan de zee! Seeligmann moet het daarom ook als een bijzondere eer beschouwd hebben dat hij in 1958 werd benoemd tot correspondent van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen.

Seeligmann werd in 1907 te Amsterdam geboren. Daar ook studeerde hij klassieke letteren. Tevens bekwaamde hij zich in de joodse theologie aan het Nederlands Israëlitisch Seminarium. In 1931 behaalde hij het more-diploma van het Israëlitisch Kerkgenootschap. Zijn klassieke studies bekroonde hij in 1938 met een doctoraal-examen, waarbij Oude Geschiedenis het hoofdvak vormde. Intussen was hij, nog geen dertig jaar oud, benoemd tot docent voor bijbelexegese en joodse geschiedenis aan het Nederlands Israëlitisch Seminarium, waar hij van 1936–1939 werkte, en fungeerde hij als leraar aan de Joodse H.B.S. te Amsterdam. Omdat het hoofddaccent van zijn belangstelling steeds meer de bijbelwetenschap gold, bekwaamde hij zich te Leiden in de semitische talen, in het bijzonder in het Assyrisch-Babylonisch. Zo kwam hij in aanraking met de vermaarde professor Böhl (later de Liagre Böhl). Deze was niet alleen zijn leermeester, maar betoonde zich ook een vriend in de beste zin des woords, toen de Nazi's Nederland bezetten en hun stelselmatige campagne tot uitroeiing van de Joden begonnen. Menselijkerwijs gesproken is het Böhl geweest die Seeligmann en zijn gezin het leven gered heeft. Nadat hij met vrouw en kinderen in 1942 naar Westerbork was overgebracht, wist Böhl door tussenkomst bij de bezettende macht te bewerken dat het gezin een transport naar het vernietigingskamp Auschwitz bespaard werd, maar dat het werd overgebracht naar Theresienstadt, waar in 1945 de bevrijding door de Russen kwam. Teruggekeerd naar Amsterdam bekleedde Seeligmann van 1946–1949 de functie van bibliothecaris van de Rosenthaliana-bibliotheek van de Universiteit van Amsterdam. In die periode vond ook zijn promotie tot doctor in de letteren plaats op een proefschrift, geti-

teld *The Septuagint Version of Isaiah. A Discussion of its Problems*. De uitstekende dissertatie bereidde mede zijn benoeming tot lector in de bijbelwetenschap aan de Hebreeuwse Universiteit te Jeruzalem voor, een ambt dat hij in 1950 aanvaardde. In 1956 volgde de bevordering tot Associate Professor en tien jaar later die tot gewoon hoogleraar aan dezelfde universiteit. In 1977 ging Seeligmann met emeritaat. Reeds toen werd hij in zijn wetenschappelijke arbeid ernstig belemmerd door toenemend gezichtsverlies, een handicap die hem tot aan zijn overlijden in 1982 veel verdriet gebracht heeft.

Aan de brede vooropleiding van Seeligmann beantwoordt de belangstelling die hij voor uiteenlopende terreinen van de bijbelwetenschap aan de dag gelegd heeft. Zijn uitzonderlijke eruditie en bewonderenswaardige accuratesse hebben borg gestaan voor een wetenschappelijke produktie van hoog niveau, waarbij zijn levensloop zich weerspiegelt in de onderwerpen die zijn speciale belangstelling hebben gehad. De publikatie van „Problemen en perspectieven in het moderne Septuaginta-onderzoek” in het *Jaarbericht Ex Oriente Lux* van 1940 en in het bijzonder zijn dissertatie over *The Septuagint Version of Isaiah* van 1948 verraden hoe hij zijn klassieke opleiding meer en meer dienstbaar maakte aan de oudtestamentische wetenschap. Met zijn tekstkritische arbeid was echter ook onlosmakelijk de belangstelling voor de wijze waarop vroegjoodse bijbeluitleg „die Welt der Bibel mit ihrer eigenen identifiziert”, verbonden. Een fraai voorbeeld van zijn meesterschap op het terrein van rabbijnse hermeneutiek is de voordracht die Seeligmann in 1953 onder de titel „Voraussetzungen der Midraschexegese” op het internationale oudtestamentisch congres te Kopenhagen in 1953 hield. Zijn fijnzinnig literair gevoel en zijn interesse voor historische problemen – Oude Geschiedenis was het hoofdvak van zijn doctoraalexamen klassieke letteren – vonden reeds hun neerslag in „Phasen uit de geschiedenis van het Joods-historisch bewustzijn”, gepubliceerd in *Kernmomenten der antieke beschaving en haar moderne beleving* (Mededelingen en Verhandelingen van het Vooraziatisch-Egyptisch Gezelschap „Ex Oriente Lux”, no. 7) van 1947, maar kwamen ook volop tot uiting in latere opstellen, waarvan als voorbeelden „Menschliches Heldentum und göttliche Hilfe. Die doppelte Kausalität im alttestamentlichen Geschichtsdenken” (*Theologische Zeitschrift* Basel 19 (1963), 385–411) en „Die Auffassung von der Prophetie in der deuteronomistischen und chronistischen Geschichtsschreibung” (*Supplement to Vetus Testamentum* 29 (1978), 254–284) genoemd kunnen worden. Het is hier niet de plaats uitvoerig in te gaan op andere onderdelen van het vakgebied, waarop Seeligmann zich bewogen heeft. Vermelding verdient echter het fraaie opstel „Zur Terminologie für das Gerichtsverfahren im Wortschatz des biblischen Hebräisch” in het Festschrift voor W. Baumgartner (*Supplement to Vetus Testamentum* 16, Leiden 1967, 251–278).

Seeligmann heeft de hoogten en de diepten van het menselijke leven aan den lijve ondervonden. Trouw aan de traditie van het oude volk waaraan hij ontsproten is, was het hem echter ook gegeven warmte en vriendschap te bieden aan talloze oudere en jongere collegae, voor wie de indruk van zijn innemende persoonlijkheid onuitwisbaar blijft. Wij gedenken met weemoed, maar ook met intense dankbaarheid een verdienstelijk geleerde en een onvergetelijk mens.